

З позиції сьогодення у літературознавстві доведено, що Фолкнер, завдяки силі таланту зумів переконливо розкрити духовну трагедію особистості в умовах несправедливого існування; зберегти при цьому віру в людину, втриматися від падіння у прірву. Точно про це сказав російський критик П. Палієвський: “Фолкнер – безумовно національний, навіть місцевий митець” – зумів стати майстром “швидше загальнолюдським, який поступово і наполегливо доводить розрізненому світові свою з ним спорідненість і важливість людських основ” [5, 9].

Тепер звернімо увагу на творчість українського письменника – класика української літератури ХХ і ХХІ ст. – Валерія Шевчука.

Прозаїк, перекладач, історик літератури. Автор близько 500 наукових і публіцистичних статей з питань історії літератури, дослідник і перекладач сучасною українською мовою творів давньоукраїнської літератури. Твори Шевчука перекладені кількома мовами світу. У творчості Валерія Шевчука умовно можна виділити три основні напрями: історична проза, твори, що відображають сучасне життя, літературознавчі праці.

Барокові літературні традиції у Вал. Шевчука досліджувало багато науковців. Окремі впливи літератури та культури ХVІ – ХVІІІ століть на прозу письменника розкрито у працях В. Балдинюк, Н. Беляєвої, Т. Бледних, А. Горнятко-Шумилович, Н. Городнюк, М. Жулинського, Р. Корогодського, Р. Мовчан, М. Павлишина, Л. Тарнашинської, З. Шевчук, О. Юрчук. Людмила Тарнашинська, зокрема, приходять до висновку, що екзистенціальна природа героїв Валерія Шевчука виразно барокова. Необарокові знаки культури у текстах письменника, на думку Н. Городнюк, презентують постмодерну стратегію культуротворення. Незважаючи на порівняльну специфіку цих досліджень, помітно, що домінуючими критеріями визначення екзистенційної поетики та належності творчості Валерія Шевчука до „прози культури” є виявлення поетично-риторичних, філософських та морально-етичних знаків барокової літератури. Попри те, в українському літературознавстві бракує системного вивчення характеру взаємозв’язків між дослідженнями, перекладами, прозою Валерія Шевчука.

Окреслені проблеми контактів творчості Валерія Шевчука та бароко демонструють, що такий підхід розширює можливості наукового вивчення текстів письменника, їхньої художньо-структурної організації, особливостей конструювання художніх образів, специфіки комбінування семіотичних та семантичних презентацій.

Твори Шевчука – своєрідні дослідження природи речей. Але центром досліджень письменника завжди лишається людина – чи то у замкненому просторі, чи то у мандрах широким світом, у прагненні пізнання. Тематичний діапазон творів широкий, але, зрештою, увесь він – добро і зло, життя і смерть, прекрасне й потворне – сходиться на людині, бо саме людина є мірою всього. І хоч які б мотиви переважали у творах письменника – чи складні концепції медієвістичного світогляду, чи народно-поетична фантастика, вся сила таланту майстра звертається до єдиного – людини. А все, що навколо неї, – лише способи відтворення складного світу людської душі в її стосунках зі світом людей, із природою, з Богом і дияволом.

Подібно до того, що, як вважає Вал. Шевчук, рідко в житті зустрічаються виключно лихі чи добрі люди, у творах його боротьба розгортається не між окремішнім абсолютним добром з одного боку та абсолютним злом з іншого, а між злом і добром, поєднаними в певному цілому. Такою найчастіше є внутрішня боротьба людини за власне “я”.

Є необхідність саме внутрішнього сприйняття героїв. Не оболонка, яку ми носимо, а душа, що формується всередині – ось що постає визначальним показником людської цінності для письменника. Проза Валерія Шевчука є прозою духу, прозою душі, в якій і відбуваються головні перипетії. Мабуть, треба прожити не одне життя, щоб розкрити різноманітні грані людської екзистенції. Валерій Шевчук проживав їх героями своїх книг. Його творчість примушує кохати, ненавидіти, вірити, боротись і, головне, – жити хотіти, жити й відчувати.

Валерій Шевчук, мабуть, найплодовитіший письменник тепер уже старшого покоління, прозаїк, який стійко й послідовно не потрапляв (принаймні в тематичному, явному плані) в соцреалістичну манеру, у своїх численних романах, повістях та оповіданнях постійно наголошував і розробляв питання потойбічного, ірраціонального, демонічного. В репресивні 1970-ті й ранні 80-ті він часто писав до шухляди, щоб потім, кращої пори, друкуватися широким потоком, на втіху публіці. Для молодших сучасників, однак, український Бальзак, як його часом величали в підцензурний період, не зовсім переконливий, чи, сказати б, сприйнятливий. Масивність його творчої продукції, непогамовна Шевчукова розповідна словесність дає декому підстави зараховувати письменника до категорії – чи, власне, доби – совєтської графоманії в кращому разі, вважати ще одним варіантом орнаментальної або поетичної прози. Але Шевчук тонко відчуває зміни в рецепції, тобто еволюції читацької публіки, й у своїх найновіших творах виявляє підвищену чутливість до таких явищ, як інтертекстуальність (що, річ ясна, існувала завжди, проте в сучасному літературному дискурсі набула особливого значення), створюючи таким чином метакоментар, що, з одного боку, враховує найновіші писання, а з другого (більш чи менш свідомо), попереджає та відхиляє критичне ставлення, що власне є наслідком тієї еволюції. З-поміж низки більших

Шевчукових творів “Дім на горі”, за який автор отримав премію фонду Антоновичів, програмово порушує тему відьомства в комплексі нарративних, тематичних і жанрових стратегій та окреслює жанр химерної прози, цей український варіант магічного реалізму, а разом його іманентний зв’язок із позараціональним, метафізичним... і демонічним. Проте – саме в дусі химерної прози – це своєрідний народний демонізм, тобто демонізм якийсь мовби приручений, свійський. Він ніколи не є справді страшним, тобто психологічно руйнівним; його імпліцитний читач не є психологічно вповні дозріла людина, яка відчуває та знає справжній страх переступлення межі его, психічної травми як такої. Сама модальність розповіді зм’якшує, розряджує той демонізм, що вона несе.

Поглиблений психологізм характеризує окремі твори Вал. Шевчука, що дає підстави окремим літературознавцям відносити їх до психологічної прози, хоча поруч із психологізмом відразу звертають увагу на виразні ознаки інтелектуальної прози. Саме ці риси – концептуальність, наявність героя-ідеї, авторської картини світу, інтертекстуальність, поглиблена символічність і т. ін. – виступають жанрово-стильовими домінантами, спонукаючи відносити ці твори саме до інтелектуальної прози.

Оскільки Валерій Шевчук вибудовує свою творчість на двох основних підвалинах – національній традиції та набутках світової, зокрема західноєвропейської модерної літератури, прагнемо звести воедино, в параметрах художнього світу – як художнього просторово-ментального, духовного універсуму – твори умовно-історичної й сучасної тематики – бодай у межах означених темою питань, а також ставити їх у світовий контекст.

Загалом у творчості Шевчука (до якого тяжіє так звана Житомирська школа прозаїків) умовно виділяємо такі основні напрями: художня проза на теми сучасного життя (переважно рання, де письменникові різною мірою вдавалося уникати реалізації догматичних приписів “керівної та спрямовуючої” доктрини); твори умовно-історичної тематики (з їх заглибленням у складні перипетії середньовічного світовідчуття й світогляду); фантазії на теми народнопоетичної міфології, зокрема демонології; художні переклади; літературознавчі праці. Єднальним центром цих різновекторних зацікавлень постає людина – чи то в мандрах широким світом у прагненні пізнання, чи то в замкненому просторі, у книжному заглибленні, в релігійній аскезі, в осягненні інших культур, у фольклорному буйстві. А все інше – то способи моделювання складного світу душі в її суперечливій єдності зі світом людей, з природою, з духовним світом добра і зла.

Зосередимо увагу на спільному та відмінному в художніх манерах Фолкнера і Шевчука.

Обидва прозаїки сповідують думку, що світ створений для споглядання або діалогу з душею людини. Цей діалог вони ведуть різноаспектно, в реальних та ірреальних вимірах. Їх цікавлять взаємини людини і довкілля, що дедалі більше ускладнюються, постаючи в обширах усього буття цивілізації.

На думку Т. Денисової, для “фолкнерівського” способу моделювання характерні: створення хронотопу, розімкненого в часі й замкненого в просторі; широке застосування прийомів потоку свідомості, множинності голосів аж до інтерференції мови слухача й оповідача; вживання “гіттів” (грубі гумористичні народні побрехеньки); тісне переплетення комічного й трагічного; якнайширше звернення до символіки; ускладненість композиції (вставні новели, контрапункти); висока структурна організованість багатопланового цілого; різке поєднання ораторського мистецтва і майстерності народної оповіді (talk-tale) – усе це становить внесок у розвиток світової літератури [2, 54].

Цікавий принцип ідіостилу американського прозаїка – завершеність дії, але незавершеність думки, націленість на її продовження – проілюстровано на матеріалі роману “Сарторіс”, де окреслено багато тем, які згодом буде розкрито в наступних творах: теперішнє і минуле, перші десятиліття ХХ ст. і громадянська війна. Родина південних аристократів Сарторісів – уособлення минулого американського Півдня, що живе міфами, легендами про романтичні й героїчні часи. Сарторіси змінюються і не хочуть змінюватися з часом, для них він у минулому.

Для “шевчуківського” способу художнього творення також характерне заглиблення в загадки часу й простору. Колобіг часу український автор уявляє як “округлість світу” у витвореній ним універсальній картині світобудови як космічного універсуму. Персонажі відчувають час як колобіг у природі а життя як вічний рух. Сенсом їхнього життя є насамперед осягнення гармонії – зі світом, а найперше – із самими собою, оскільки деспотичний світ, у якому живе людина, не дає їй можливості бути гармонійною істотою. Відтак героєм більшості творів постає інтелегентна, високоінтелектуальна людина (тип українця, що тяжіє до культурних, духовних сфер).

Поглиблений психологізм творів, де розгортається внутрішня боротьба людини за власне “я”, дає підстави літературознавцям відносити їх до психологічної прози, хоча тут-таки постають і виразні ознаки прози інтелектуальної: концептуальність, виразно індивідуалізована картина світу, символізація його реалій, інтертекстуальність тощо.

Подібно до Фолкнера, Шевчук є письменником-оптимістом, що сповідує кредо, за яким, знаючи про поразку, людина все ж наповнює своє життя сподіваннями, знаходить шлях до досягнення мети, одухотворює власне життя і намагається стати господарем своєї долі. Серед його вітчизняних духовних попередників – Григорій Сковорода, Самійло Величко, Михайло Драгоманов, Іван Франко.

А водночас філософські роздуми у Шевчука подібні до Фолкнерівського відчуття, за яким людина несе в собі відображення чийогось минулого, а її власна доля теж неминуче відобразиться у чиемусь майбутньому, може, ще на початку життя. Проблему вибору Шевчук пов'язує не так із моральними/аморальними координатами, в яких обертається людина, як із її природною сутністю. Багато сюжетів, тем, мотивів він запозичує з біблійних легенд, переказів, давніх історико-літературних манускриптів, фольклорних джерел. Це стосується таких творів, як "Дім на горі", "Три листки за вікном", "На полі смиренному" та ін. Тут можуть діяти й реальні історичні особи, описуватися давноминулі події та факти, але завжди як матеріал, як привід до роздумів.

Невід'ємна риса ідіостилю письменника – притчевість. Цим автор спонукає читача шукати власних відповідей. Так, у романі "Привид мертвого дому" спочатку постає конкретний дім, а водночас це архетип, на основі якого вибудовується узагальнений образ світу. Притча захована в тому, що рідний батьківський дім – то наше минуле, яке впливає на наше теперішнє життя. Він може зруйнувати людину, якщо вона забуває про нього. Основна тема – тема пам'яті.

Отже, в даному дослідженні ми могли простежити, що осягнення світу для обох прозаїків – робота власної душі. Це знаходить конкретизацію в персонифікації, зокрема в наявності героя-ідеї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Афанасьев А. Ю.* Великие писатели / А. Ю. Афанасьев. – М. : АСТ : Астрель, 2002. – 429 с. – (Великие и знаменитые).
2. *Денисова Т. Н.* Вільям Фолкнер, якого читати нелегко, а не читати не можна / Т. Н. Денисова // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 12. – С. 53–58.
3. *Денисова Т. Н.* Всесвіт по Фолкнеру / Т. Н. Денисова // Роман і романісти США ХХ сторіччя / Т. Н. Денисова. – К., 1990. – С. 214–239.
4. *Денисова Т. Н.* Південна школа в романістиці ХХ віку // Роман і романісти США ХХ сторіччя / Т. Н. Денисова. – К., 1990. – С. 240–264.
5. *Палиевский П. В.* Путь У. Фолкнера к реализму / П. В. Палиевский. – М. : Наука, 1964. – 289 с.
6. *Палиевская Ю. В.* Уильям Фолкнер / Ю. В. Палиевская. – М. : Высш. шк., 1970. – 79 с.
7. *Сучков Б.* Действенность искусства / Б. Сучков. – М. : Сов. писатель, 1978. – 410 с.
8. *Фолкнер У.* Статті, речи, інтерв'ю, письма / Уильям Фолкнер ; сост. А. Н. Николокин ; [пер. О. Сороки, Ю. Палиевской, С. Белова]. – М. : Радуга, 1985. – 488с. – (XX век: писатель и время).
9. *Cambridge Companion to William Faulkner* / ed. Philip M. Weinstein. – Cambridge : Cambridge University Press. – 1995. – 236 p.
10. *Cowley M.* The Faulkner – Cowley File : Letters and Memories, 1944–1962 / Malcolm Cowley. – London : Chatto and Windus, 1966. – 286 p.

Юлія ГАЛАН

УДК 82.09

НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ЧИТАЧА У СВІТ ФІКЦІЙНОЇ ДІЙСНОСТІ У РОМАНІ ДЖОРДЖ ЕЛІОТ «САЙЛЕС МАРНЕР»

Стаття присвячена дослідженню наративних технік та прийомів залучення читача у світ фікційної дійсності у творі Джордж Еліот «Сайлес Марнер». Основна увага зосереджена на з'ясуванні наративного значення обраного авторкою типу наратора.

Ключові слова: наратив, перспектива, наратор, метафора, фокалізація.

Статья посвящена исследованию нарративных техник и приемов приобщения читателя в фикциональный мир романа Джорджа Элиот «Сайлес Марнер». Центральное внимание заострено на выяснении нарративного значения избранного автором типа нарратора.

Ключевые слова: нарратив, перспектива, нарратор, метафора, фокализация.

The article deals with the narrative techniques and methods of involving the reader in the world of fictional reality in the novel of George Eliot "Silas Marner." The main focus is based on the studying of the narrative meaning of the narrator type chosen by the author.

Key words: narrative, perspective, narrator, metaphor, focalisation.

Аргументом на користь цього наміру є уже укладена Т. Гаврилівим колективна монографія "Факт як експеримент. Механізми фікціоналізації дійсності у творах Йозефа Рота" [12], зокрема ті розділи, які підготували С. Маценка, Т. Гаврилів, Г. Петросаняк, Л. Цибенко, П. Рихло, О. Козонкова, Х. Назаркевич.

Ми поділяємо переконання П. Рихла, що "*рецепція творчості Й. Рота в Україні*" є цікавим розділом теми, яку розробляв і він сам, влучно корегуючи непоінформований висновок австрійських літературознавців. Справді, можемо з певністю твердити, що творчість Й. Рота "*міцно увійшла у свідомість українців*", а сам письменник є "*українським*" автором [12, 214].

Підсумовуючи, можна сказати, що тематично-проблемні виміри прозових творів Й. Рота, Б. Лепкого, М. Ірчана, О. Турянського, Р. Купчинського склалися в контексті і сторії і культури того часу та періоду.

Біографічні та світоглядні фактори цих літераторів як фізичних авторів мають спільні витoki і тому текстурально-нарративні моделі їх творчості є сумірними, співставними.

Твори названих письменників як явища європейського типу культури межі ХІХ – початку ХХ століть доцільно аналізувати за теоретико-методологічними орієнтирами перехідної епохи, коли співіснували різні парадигми в літературознавстві.

Осмислення спадщини згаданих письменників можливе на засадах рецептивно-комунікативного підходу до повного корпусу літературних текстів, які дозволяють теорії літератури ХХ століття, за концептами і парадигматикою реінтерпретованої вже в Україні більшості творів Йозефа Рота, Івана Франка, Богдана Лепкого, Осипа Турянського. Таке переосмислення має поступально-зворотний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбач А. Українські мотиви у творчості Йозефа Рота // Сучасність.-1965.- №3. – С. 54–61.
2. Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997-2007.– Тернопіль: Джура, 2007.– 368 с.
3. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Пер. со словацкого. – М.: Прогресс, 1979. – 334 с.
4. Затонський Д. Феномен австрійської літератури // Вікно у світ – Київ, 1998. – № 1. – С. 6–45.
5. Ірчан М. Твори: У 2-х т. Т. 2. – К.: Дніпро, 1987. – 480 с.
6. Йозеф Рот. 1894-1939. Каталог виставки, організованої спільно Федеральним міністерством зак. справ Австрії разом з Віденським архівом новітньої австрійської літератури. Скл. Г. Люнцером та В. Люнцер-Гальбос / пер. з нім. В. Мельника. – Львів: Гердан, 2004. – 44 с.
7. Купчинський Р. Заметіль. Повесть зі стрілецького життя.– Львів: Каменяр, 1991.–Т.1.- с.175; Т.2.- с.151; Т.3.- 143 с.
8. Матінко О. Нарис історії Бродської гімназії. – Броди, 1996. – 58 с.
9. Петросаняк Г. Поетика художньої прози Йозефа Рота // Автореф. дис. канд. філол. наук. – Львів, 2001. – 20 с.
10. Печарський А. Я. Поетика творчості Осипа Турянського. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.- 202 с.
11. Рот Й. Білі міста / Пер. І. Андрущенко, вступ. ст. Ю. Бедрика. – К.: Смолоскип, 1997. – 213 с.
12. Факт як експеримент. Механізми фікціоналізації дійсності у творах Йозефа Рота / Упорядник Т. Гаврилів. – Львів: ВНТЛ – Класика, 2007. – 280 с.

Й

Ольга БОДНАР

УДК 821.161.2+821.111–31.091

ВІЛЬЯМ ФОЛКНЕР І ВАЛЕРІЙ ШЕВЧУК: АВТОРСЬКІ КОНЦЕПТИ СВІТОБАЧЕННЯ

У статті на матеріалі творчості В. Фолкнера і Вал. Шевчука розкрито духовні та естетичні пріоритети, що визначили формозмістові та стилетвірні функції, нарративну майстерність письменників. Розглянуто творчі надбання прозаїків не тільки як корпус текстів та об'єктивованих у них філософсько-естетичних засад, гуманістичних ідей, художніх образів, а й крізь призму історичного та культурологічного контекстів.

Ключові слова: автор, художня майстерність, метод, новаторська техніка, проза культури, бароко.

В статтє на материалє творчества У. Фолкнера и Вал. Шевчука раскрыто духовные и эстетические приоритеты, которые определили функции в образовании содержания и стиля, нарративное мастерство

писателів. Рассмотрены творческие достижения прозаиков не только как корпус текстов и объективированных в них философско-эстетических принципов, гуманистических идей, художественных образов, но и сквозь призму исторического и культурологического контекстов.

Ключевые слова: автор, художественное мастерство, метод, новаторская техника, проза культуры, барокко.

William Faulkner and Valery Shevchuk: author's concepts of world vision

The article deals with spiritual and aesthetic priorities defined content and style formation functions, and writers' narrative skill. The creative prose writers' achievements not only as a body of texts and objective in their philosophical and aesthetic principles of humanistic ideas, artistic images but also in the light of historical and cultural context are investigated in the article.

Keywords: author, artistic skill, method, innovatory technique, prose of culture, Baroque.

Теоретико-методологічний арсенал вітчизняних учених М. Анастасьева, Т. Мотильової, Т. Денисової, Д. Затонського, застосування психоаналізу та інших методик дали змогу дослідити прозу Фолкнера в контексті літературного процесу ХХ ст. із проекцією на українські філософські й літературні традиції, предметно проаналізувати творчість Вал. Шевчука на історико-психологічному тлі кінця другого тисячоліття, віднайти споріднено-перехідні мотиви, що постійно розвиваються і становлять єдину поліфонічну структуру вічних тем.

Вільям Фолкнер належить до видатних творців американської літератури. Глибокий психологізм, складність і обшир соціальних узагальнень, філігранна художня майстерність поставили його в один ряд з іншими провідними прозаїками ХХ століття.

Увага до географії і родинного гнізда Фолкнера не випадкові, бо Південь – “то і ґрунт, і коріння, і пахощі, і спосіб життя Вільяма Фолкнера” [3, 214].

На думку американського дослідника, Фолкнер не був певен у собі: як людина з чутливою й лагідною душею, приречена жити в жорстокому й досить обмеженому суспільстві, він не зважувався “прийняти себе”, серйозно ідентифікувати себе з якоюсь однією роллю – передусім роллю письменника. Ф. Р. Карл називає Фолкнера “кентавром”, богоподібною й водночас грішною істотою, що прагне досягнути єдності буття, “пізнати глибоку понуру таїну”. З цієї “таїни” виростає більшість його сюжетів: ми накопичуємо дедалі більше інформації, а проте істина так і не дається нам, вислизаючи щоразу, коли ми, здавалося б, упритул до неї наблизились. На переконання Ю. Палієвської, “при бажанні з Фолкнера можна вичитати все що завгодно. Але головне, напевно, в тому, що Фолкнер, як письменник, все життя намагався розповісти безперечно одну і ту ж повість боротьби людини з обставинами, із собою, із навколишнім світом” [6, 5].

Ключ до своєрідності естетичних поглядів Фолкнера, до його художнього світу, а відтак і до розуміння “я” митця знаходимо в його творчій спадщині. Саме у фолкнерівському художньому доробку малої та великої епічної форми, а далі в листах, промовах, виступах виявляється його естетичне самоусвідомлення – осмислення своїх можливостей, типу мислення, власного покликання і сутності літературної творчості взагалі.

Надзвичайна чутливість, екстатична вразливість, гнучкість уяви і динамічність асоціативного мислення, спостережливість і проникливість у внутрішню суть речей, які збуджують чуття і весь духовний світ, – усе це відразу засвідчує фолкнерівська концепція “неконцентрованої” свідомості, згідно з якою всі ми – лише аморфна суміш спогадів і голосів.

Каулі зумів поставити творчий доробок Фолкнера в контекст американської літератури, зазначивши, що він поєднує традицію psychological horror, тобто глибокої, необмеженої раціональністю психологічності, що об’єднує Брауна, Готорна, Джеймса із традицією народного гумору і реалізму, найяскравіше представленого Твенном.

Літературно-мистецька практика ХХ століття лише підтверджує слушність цього судження, і митець живе в певному часовому просторі, а тому він міцно зв’язаний зі своїм часом і його реаліями. Митець обов’язково відбиває у своїх творах розуміння історії і часу, притаманне лише йому, творцеві художньої реальності.

Має рацію Т. Денисова, стверджуючи: “Фолкнер не вважав себе ні істориком, ні хронікером, ні співцем Півдня. Мета його творчості – не відтворення Півдня, а пошук правди” [4, 256]. Уся творчість Фолкнера – це рух до першооснов життя. Фолкнера потрібно сприймати як романіста ХХ століття, що відтворював життя людини з його болем і тривогами, радощами і журбою, прагнув рятувати світ словом. На прикладі його творчості спробуємо бодай пунктирно увиразнити шлях розвитку американського роману ХХ століття.

Сам письменник в одному зі своїх японських інтерв’ю пояснював: “На якийсь час я відчув, що хочу – і можу – написати ще багато. А тому маю спростити завдання, зробивши об’єктом спостережень одну країну і заселивши її необхідною з точки зору творчості кількістю населення. Цим я хотів зекономити час і позбавитися зайвого клопоту. Ось я і намагався сконцентрувати до мінімуму власне

індивідуальне знання світу так, щоб його можна було взяти і потримати на долоні все водночас ...” [8, 143].

У своїх романах і оповіданнях він створив монументальну картину життя південних штатів Америки. Його творчість, що піддавалася впливові модерністських тенденцій, в цілому ніколи не відривалася від реалістичних коренів. Тема Півдня у творчості Фолкнера вперше постає на сторінках романів “Сарторіс” (“Sartoris”, 1929) та “Крик і шал” (“The Sound und the Fury”, 1929). Саме тоді на літературній карті світу з’явилася нова країна – вигаданий округ Йокнапатофа. В. Фолкнер проголосив вищою цінністю “маленьку поштову марку своєї землі” і заговорив про “байдужість природи до колосальних помилок людей” [8, 91].

Дія майже всіх його творів відбувається на Півдні США (виняток – антивоєнний роман “Притча” (“A Fable”), де місце дії перенесено в Європу часів першої світової війни) Але цих місць не знайдеш на картах Америки. “Я створив свій власний світ”, [8, 146] – казав Фолкнер. Таким світом стала для письменника округа, яку він, її творець і господар, назвав індіанським словом “Йокнапатофа”. Цей вигаданий ним край він розташував на рідному Півдні, в штаті Міссісіпі, а столицею обрав містечко Джефферсон. Власноручно зробив картину Йокнапатофи. І ось шляхом такого “свавільного” авторського переміщення в просторі й часі різних поколінь Компсонів, де Спейнів, Сарторісів, Маккаслінів, Сноупсів, нащадків індіанських ватажків і предків негра Лукаса Бічема, аристократів і бідняків, незалежних фермерів, білих і чорних, численних мулатів, Вільям Фолкнер відтворює історію Півдня з 1699 по 1945 рік.

Фолкнер витворив історичну оповідь про округ Йокнапатофу. Ця розповідь, на думку багатьох критиків, більшою мірою ніж деякі історичні оповіді про південь, подана автором випукло, як “загальна, цілісна і велика казка, сюжет і героїв якої ми вже знаємо” [4, 241]. Сам Фолкнер розглядав написану ним історію Йокнапатофи не як документ, а як соціальну реальність, що потребує змін. Більшість критиків-сучасників бачили в його романі історію про патріархальний аграрний “рай” на Півдні. Мав рацію російський дослідник А. Афанасьєв, стверджуючи, що “Фолкнер синтезував у своїй творчості духовні прагнення Півдня США, а його думка ввібрала традиції трьохсотлітньої давнини” [1, 27].

Фолкнер наблизився до О. де Бальзака у прагненні створити власний світ. Безперечно, порівнювати насамперед масштаби зображення. В обох письменників створено замкнутий художній простір (з одного боку край Йокнапатофи, а з другого – Франція ХІХ ст.), в якому описано драми загальнолюдського значення. Літературознавці вказують на позитивне сприйняття Фолкнером циклічного принципу побудови “Людської комедії”, де літературні персонажі переходять із роману в роман, перехресшуються їх долі, постає життєпис людини на дорогах історії.

У літературознавчих дослідженнях суголосно розкриваються деякі загальні риси, що характеризують розвиток методу, новий погляд на світ, властивий художній культурі. “Реалістичне мистецтво на межі століть (ХІХ і ХХ), – писав Б. Сучков, – помітно змінювало і проблематику, і способи зображення життя. Воно зберегло основний конфлікт, що був властивий для попередніх етапів розвитку, і, як завше, досліджувало стосунки особистості й суспільства, аналізуючи об’єктивні причини, що породжували їх ворожість. Та все-таки воно приділяло дедалі більше уваги психології персонажів, зосереджуючись на глибинному зображенні внутрішнього світу людини, удосконалюючи інструмент дослідження потаємних явищ людської душі, проникаючи в ті частки свідомості, які поверхово описувались у реалістичному романі середини століття” [7, 39].

Цю ж тенденцію виокремлює і Д. Затонський, вказуючи на цілу концепцію “доцентрового” роману як найбільш типового явища мистецтва ХХ століття.

Проза Фолкнера перебуває в руслі виявлених закономірностей. Але ж великий митець не стає лише продовжувачем. Він завше вносить у правило, що складається чи склалося, своє бачення, тим самим це правило і розширює, і видозмінює. Він пропонує мистецтву власні, глибоко індивідуальні рішення. Вони можуть бути неприйнятними, одноаспектними, відкинутими і досвідом життя, і досвідом культури, але для нього вони єдині. І ще: якщо мова йде про справді великого митця, то обов’язково в його творчій практиці акумулюється дещо спільне, що рухає художню думку вперед, дещо необхідне для неї.

Фолкнерівська вимога охопити всю діяльність одним моментом – щось більше, ніж новаторська техніка. Це глибше, ніж метод потоку свідомості з його акцентом на підсвідомих рівнях людського пізнання, метод, який постійно подає людину ніби напівсонну... Це спроби зрозуміти тривалість і весь шлях нашого розвитку, наших “прародичів” – друге з улюблених слів Фолкнера – разом з усім, що нас хвилює, що ми пам’ятаємо, любимо.

Опираючись на М. Каулі, розглянемо феномен Фолкнера як романіста соціального. Абсолютно очевидно, що без американського Півдня з його драматичною історією не було б і письменника Вільяма Фолкнера. І все-таки “південна”, – умовно кажучи, – концепція була лише віхою, необхідною суперечністю на шляху до істинного в ньому. Якби Фолкнер тільки залишився на Півдні, його також би не було як художньої величини світового класу.